

**UCHWAŁA NR XXXII/176/2013
RADY POWIATU TORUŃSKIEGO
z dnia 27 czerwca 2013 r.**

w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Toruńskiego na lata 2013 – 2016.

Na podstawie art. 4 ust.1 pkt 7 i art. 12 pkt 11 ustawy z 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz.595), art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.¹⁾), po uzyskaniu opinii Kujawsko - Pomorskiego Konserwatora Zabytków, uchwała się, co następuje:

§ 1. 1. Przyjmuje się powiatowy program opieki nad zabytkami pn. „Program opieki nad zabytkami powiatu toruńskiego na lata 2013-2016” stanowiący załącznik do uchwały.

2. Powiatowy program opieki nad zabytkami obejmuje obszar powiatu toruńskiego w jego administracyjnych granicach.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko – Pomorskiego.

Przewodniczący Rady Powiatu
Toruńskiego

Andrzej Siemianowski

¹⁾Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 96, poz. 959 i Nr 238, poz. 2390, Dz. U. z 2006 r. Nr 50, poz. 362 i Nr 126, poz. 875, Dz. U. z 2009 r. Nr 31, poz. 206 i Nr 97, poz. 804, Dz. U. z 2010 r. Nr 75, poz. 474 i Nr 130, poz. 871.

PROGRAM
OPIEKI NAD ZABYTKAMI
POWIATU TORUŃSKIEGO
2013-2016

1. Wprowadzenie

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami jest dokumentem o charakterze uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania w powiecie. Nie stanowi aktu prawa miejscowego, lecz jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

1.1. Podstawa prawna opracowania

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z późn. zm.) zobowiązuje zarząd powiatu do sporządzenia na okres czterech lat powiatowego programu opieki nad zabytkami. Program przyjmuje rada powiatu po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

1.2. Zadania dla powiatu

Zadania z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego zawarte są w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z późn. zm.) i ustawie z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 595). Art. 4 ust. 1 pkt 7 ustawy o samorządzie powiatowym stanowi, iż powiat wykonuje określone zadania publiczne o charakterze ponadgminnym, w tym zadania w zakresie kultury oraz ochrony dóbr kultury.

Według ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami organ stanowiący powiatu może udzielić dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Zadaniem własnym jednostki samorządu terytorialnego jest sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada.

Zadaniem starosty jest powoływanie na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, społecznych opiekunów zabytków. Starosta, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o tym, że zabytek ten podlega ochronie.

1.3. Cele programu w świetle ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Zgodnie z art. 87 ust. 2 ww. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Program ma na celu w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

2. Ogólna charakterystyka zasobu.

2.1. Rejestr zabytków

Do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy (art. 9. 1 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Rejestr zabytków na terenie województwa kujawsko-pomorskiego prowadzi Kujawsko – Pomorski Konserwator Zabytków.

2.2. Zabytki nieruchome

Zabytek nieruchomy to nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, będąca dziełem człowieka lub związana z jego działalnością i stanowiąca świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową (art. 3 pkt 2 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Na terenie powiatu toruńskiego znajdują się liczne zabytkowe kościoły gotyckie i późniejsze, zespoły pałacowo-parkowe i dworsko-parkowe, zamek krzyżacki, obiekty dawnej użyteczności publicznej, mieszkalnej i gospodarczej, zabytkowe cmentarze.

Na szczególną uwagę zasługuje zespół pałacowy w Nawrze z uwagi na pop stepująca dewastacje tego obiektu. Przeprowadzony częściowy remont oficyn uratował ich dalszą degradację. Główny obiekt pałacu podlega postępującemu dalszemu niszczeniu. Próba przejęcia zespołu pałacowego na cele kulturalne przez Marszałka Województwa Kujawsko -Pomorskiego dotychczas nie powiodła się z uwagi na nieuregulowany stan własnościowy.

2.4. Zabytki ruchome

Zabytek ruchomy to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych będąca dziełem człowieka lub związana z jego działalnością i stanowiąca świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową (art. 3 pkt 3 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Zabytki ruchome w powiecie toruńskim wpisane do rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego to przede wszystkim wyposażenie kościołów.

2.5. Zabytki archeologiczne

Zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem (art. 3 pkt 4 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Obiektami archeologicznymi w powiecie toruńskim są stanowiska o własnej formie krajobrazowej - głównie grodziska wczesnośredniowieczne, obiekt osadniczy jako relikw osiedla obronnego kultury lużyckiej funkcjonującego jeszcze w okresie wczesnośredniowiecznym.

3. Zadania, instrumenty wdrażania, źródła finansowania Programu opieki nad zabytkami powiatu toruńskiego.					
Lp.	Zadanie	Podmioty uprawnione do realizacji	Instrumenty wdrożeniowe	Źródła finansowania	Planowany termin
1.	Ochrona zabytków, których właścicielem jest powiat toruński: - wykonanie prac konserwatorskich i budowlanych budynku w Chelmży przy ulicy Hallera 23, w siedzibie Zespołu Szkół w Chelmży	powiat	powiat, współpraca: konserwator zabytków	powiat	2013-2016

2.	Wnioskowanie do Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpis do rejestru zabytków budynku położonego w Chelmży przy ul. Hallera 25	powiat	powiat	powiat	2013-2016
3.	Systematyczne umieszczanie na zabytkach nieruchomości, wpisanych do rejestru zabytków, znaków informujących o tym, iż zabytek podlega ochronie.	powiat	powiat	powiat	2013-2016
4.	Systematyczne umieszczanie na wybranych zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (lub przy tych zabytkach) informacji o historii zabytków – po uzyskaniu pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.	powiat	powiat	powiat	2013-2016
5.	Współpraca ze społecznymi opiekunami zabytków.	powiat	powiat	powiat	2013-2016
6.	Popularyzacja ochrony zabytków w szkołach, instytucjach kultury: - konkursy (organizowanie konkursów o historii i zabytkach powiatu toruńskiego - „Skarby Powiatu Toruńskiego” dla wszystkich poziomów szkół: podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych - wystawy, prezentacje - wydawnictwa i publikacje. Inicjowanie aktywności społecznej, głównie młodzieży do opieki i patronatów nad wybranymi obiektami zabytkowymi.	powiat	powiat, współpraca: wojewódzki konserwator zabytków, gminy, szkoły, Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Chelmży, parafie, właściciele zabytków i inni		praca ciągła
7.	Wsparcie finansowe w miarę posiadanych środków przy obiektach zabytków wpisanych do rejestru zabytków oraz ewidencji zabytków z terenu Powiatu Toruńskiego	powiat	powiat	powiat	2013-2016
8.	Udział w miarę posiadanych środków w programach wsparcia	powiat	powiat, gminy, parafie, organizacje	powiat	2013-2016

	finansowego i merytorycznego właścicieli obiektów wpisanych do zabytków. Informowanie o obowiązujących przepisach prawnych, zasadach dofinansowania, wspieranie wiedza merytoryczną i administracyjną.		pozarządowe i inni		
9.	Przygotowanie informacji o ofercie kulturowej i turystyczno - kulturowej powiatu.	powiat	powiat, gminy, szkoły, Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Chełmży i inni	powiat	2013-2016
10.	Udział w szkoleniach dotyczących ochrony zabytków i edukacji kulturowej.	powiat	powiat	powiat	2013-2016

3.1. Opis zadań zawartych w Programie opieki nad zabytkami.

Ochrona zabytków, których właścicielem jest powiat toruński.

Powiat Toruński nie jest właścicielem żadnego zabytkowego obiektu wpisanego do rejestru zabytków wojewódzkiego konserwatora zabytków. Powiat jest właścicielem budynku w Chełmży przy ulicy Hallera 23, w którym mieści się Zespół Szkół. Obiekt ten jest zabytkiem ujętym w gminnej ewidencji zabytków i jest na liście do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Przez ostatnie kilka lat Starostwo Powiatowe w Toruniu przeprowadziło prace remontowo – restauratorskie klatki schodowej, korytarzyka tzw. profesorskiego, auli, w tym zabezpieczono witraże. Wymieniono także pokrycie dachu na sali gimnastycznej. W miarę posiadanych środków przewidziano dalsze prace remontowe. W skład obiektów Zespołu Szkół Chełmży wchodzi także zabytkowy budynek sali gimnastycznej, w którym w latach 2013 – 2016 planuje się przeprowadzenie prac modernizacyjnych.

Ochrony konserwatora wymaga będący własnością Starostwa Powiatowego w Toruniu budynek z początku XX wieku w Chełmży przy ulicy Hallera 25 – dawna restauracja Villa Nova, który jest własnością Powiatu i docelowo przeznaczony na siedzibę szkoły muzycznej. Obiekt wymaga wpisania na listę gminnej i wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Umieszczanie na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków znaków informujących o ochronie zabytku.

W latach 2013-2016 zostaną zamieszczone standardowe znaki informacyjne na wybranych zabytkach nieruchomych po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Umieszczanie na wybranych zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (lub przy tych zabytkach) informacji o historii zabytku - po uzyskaniu pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

W latach 2013-2016 w miarę posiadanych środków finansowych, systematycznie zamieszczone będą na tablicach na wybranych zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (lub na specjalnych tablicach obok tych zabytków) informacje o historii zabytku. W pierwszej kolejności przewiduje się objęcie informacjami zabytków nieruchome o dużej wartości historycznej: najstarsze kościoły, pałace, zespoły pałacowe i dworskie, parki, cmentarze itp. Informacje zostaną umieszczone na tablicach w czterech językach: polskim, niemieckim, angielskim i rosyjskim.

Prowadzenie listy społecznych opiekunów zabytków

Artykuł 103 pkt. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na powiat powołanie społecznych opiekunów zabytków. Na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, starosta ustanawia społecznego opiekuna zabytków, który współdziała z wojewódzkim konserwatorem zabytków i starostą w sprawach ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Społeczni opiekunowie zabytków podejmują działania związane z zachowaniem wartości zabytków i utrzymaniem ich w jak najlepszym stanie oraz upowszechniają wiedzę o zabytkach.

W Powiecie Toruńskim Powiat powołano w 2007 roku społecznych opiekunów zabytków.

Zadania i obowiązki społecznych opiekunów zabytków:

1. Podejmowanie działań związanych z zachowaniem wartości zabytków i utrzymaniem ich w jak najlepszym stanie.
2. Upowszechnianie wiedzy o zabytkach Powiatu Toruńskiego.
3. Współdziałanie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków województwa Kujawsko - Pomorskiego i Starostą Toruńskim w sprawach ochrony zabytków i opieki nad tymi zabytkami.
4. Informowanie o przepisach zakresu o ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
5. Informowanie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków województwa Kujawsko – Pomorskiego i Starosty Toruńskiego o przypadkach dewastacji, naruszenia ich stanu lub samoistnych działaniach wpływających na niszczenie i dewastację zabytków na terenie Powiatu Toruńskiego.
6. Składanie do 31 stycznia każdego roku uwag, wniosków i informacji z działalności za miniony rok do Starosty Toruńskiego.

Popularyzacja ochrony zabytków w szkołach i poza szkołami: prezentacje, wystawy, konkursy (dla uczniów szkół na temat zabytków), wydawnictwa i publikacje.

Istotnym zadaniem, jakie określił w niniejszym Programie Powiat Toruński jest popularyzacja ochrony zabytków w szkołach i wśród pozostałych mieszkańców powiatu.

Założono w tym celu:

- kontynuowanie organizowania przez powiat konkursów dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z zakresu wiedzy o historii i zabytkach powiatu toruńskiego pn. „Skarby Powiatu Toruńskiego”,
- przeprowadzenie pokazów, wystaw i innych form popularyzacji tego zadania,
- wydawanie publikacji popularyzujących wiedzę o zabytkach, historii powiatu, druk ulotek, artykułów itp.

W realizacji zadania Powiat Toruński będzie współpracował z wojewódzkim konserwatorem zabytków, gminami, organizacjami pozarządowymi, wydawnictwami, autorami zdjęć i tekstów historycznych, parafiami, prywatnymi właścicielami obiektów zabytkowych.

Wsparcie finansowe w formie dotacji na prace restauratorskie lub roboty budowlane na zabytki, których powiat nie jest właścicielem.

Kolejnym zadaniem planowanym do realizacji jest finansowe wspieranie właścicieli obiektów zabytkowych w ramach posiadanych środków finansowych na zadania związane z ochroną zabytków. Przykładem są wydatki na prace remontowe współfinansowane przez Starostwo Powiatowe w Toruniu wykonane i planowane w siedzibie Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Chełmży przy Rynku - wymiana dachu, stolarki okiennej i instalacji c.o., elewacji budynku.

Udział w programach wsparcia finansowego i merytorycznego dla właścicieli obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Powiat w ramach posiadanych środków finansowych, będzie uczestniczył w programach, które mają na celu ochronę zabytków z terenu powiatu toruńskiego, zwiększenie ich atrakcyjności dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych, będzie wspierał inicjatywy sprzyjające wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

Przygotowanie informacji o ofercie kulturowej i turystyczno - kulturowej powiatu.

W latach 2013-2014 kontynuowana będą działania związane z przygotowaniem corocznej informacji o ofercie kulturowej i turystyczno- kulturowej Powiatu Toruńskiego.

Przy realizacji tego zadania powiat będzie współdziałał z Powiatową i Miejską Biblioteką Publiczną w Chełmży, gminami, właścicielami obiektów zabytkowych, organizacjami pozarządowymi, parafiami, itp.

Udział w szkoleniach dotyczących ochrony zabytków i edukacji kulturowej.

Pracownicy powiatu zajmujący się zadaniami z zakresu kultury i ochrony zabytków, a także promocją i rozwojem turystycznym uczestniczyć będą w organizowanych szkoleniach na temat ochrony zabytków i edukacji kulturowej.

Szkolenia poprawią stan wiedzy o ochronie zabytków, umożliwią zapoznanie się z zadaniami w zakresie ich ochrony i opieki, warunkami i sposobem finansowania planowanych zadań wynikających z Programu, technikami komunikowania się z właścicielami zabytków i przyczyniać się będą do lepszego ich wykorzystania dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.

4. Finansowanie Programu.

Program będzie finansowany ze środków pochodzących z budżetu powiatu toruńskiego, funduszy zewnętrznych i innych. Powiat Toruński będzie w miarę posiadanych środków budżetowych wspierał prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane, modernizacyjne prowadzone przy zabytkach wpisanych do rejestru bądź ewidencji zabytków.

5. Ocena realizacji Programu.

Program przyczyni się do zachowania i ochrony zabytków z obszaru powiatu toruńskiego wpisanych do rejestru i ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków. Oznakowanie istniejących zabytków, upowszechnienie informacji historycznych o zabytkach, ustanowienie społecznych opiekunów zabytków przyczyni się do większej dbałości o nie i lepszej opieki, wspierania prac konserwatorskich i inwestycji chroniących wartości zabytkowe obiektów, oraz do udziału w programach ochrony zabytków.

Odnowa obiektów budowlanych poprawi jakość życia i bezpieczeństwa użytkowników tych obiektów. Wpisanie do ewidencji budynku w Chełmży przy ulicy Hallera 25 przyczyni się do należytej ochrony tego historycznego obiektu.

Dalszym efektem programu będzie podniesienie zainteresowania społeczeństwa problematyką ochrony dziedzictwa kulturowego, aktywizacją samorządów i ludności do wykorzystania potencjału dziedzictwa kulturowego.

6. Wykaz zabytków województwa kujawsko-pomorskiego z terenu powiatu toruńskiego znajduje się na stronie internetowej powiatu www.powiattoruński.pl.